

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องโครงสร้างของเมืองบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างกรุงเทพ ฯ และจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของโครงสร้างเมืองในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นรอยต่อที่มีการขยายตัวของเมืองจนพื้นที่เมืองมาบรรจบกัน รวมถึงการเปรียบเทียบโครงสร้างของเมืองระหว่างพื้นที่รอยต่อที่ถูกแบ่งโดยการปกครอง โดยในการสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากทุกส่วนมาสรุปเป็นผลการวิจัย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

- 1) สรุปผลการวิจัย
- 2) ข้อเสนอแนะ
- 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

6.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการเก็บรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รอยต่อที่มาบรรจบกันระหว่างกรุงเทพ ฯ และจังหวัดสมุทรปราการจำนวนทั้งสิ้น 400 กลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์และประมวลผลควบคู่ไปกับข้อมูลทุติยภูมิอื่นๆ อย่างเช่น ข้อมูลประชากร ช่วงอายุประชากร ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยการสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ยึดเอาวัตถุประสงค์การศึกษาในครั้งนี้เป็นกรอบในการสรุปผลการวิจัย สามารถแบ่งหัวข้อการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 ลักษณะโครงสร้างของเมืองในพื้นที่ต่อเนื่อง

บริเวณพื้นที่รอยต่อที่มาบรรจบกันของเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและมีบางส่วนเป็นที่การใช้ประโยชน์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม โดยเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวันทำงาน มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรี และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พึ่งย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ เป็นการย้ายเข้ามาในช่วง 6-10 ปีที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุมาจากการย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ และมีสภาพการ

เดินทางที่สะดวก รวมถึงสภาพราคาที่พักอาศัยที่ไม่แพง ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ส่วนใหญ่ในช่วง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจหมายถึงกลุ่มชนชั้นกลาง โดยส่วนใหญ่ทำงานในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับที่พักอาศัย มีเพียงบางกลุ่มที่ต้องเดินทางจากในพื้นที่สู่เขตเมือง โดยที่ระยะทางในการเดินทางไปทำงานส่วนใหญ่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร และส่วนใหญ่เดินทางโดยระบบขนส่งมวลชน และรถยนต์ส่วนบุคคล และในส่วนของรูปแบบและการขยายตัวของเมือง มีลักษณะการขยายตัวตามแนวเส้นถนนโดยเฉพาะบริเวณถนนสายหลักและมีการแยกย่อยออกเป็นแขนงตามแนวถนนสายย่อย

6.1.2 ลักษณะความแตกต่างของโครงสร้างเมืองระหว่างเขตการปกครองในพื้นที่รอยต่อ

จากสภาพที่บริเวณที่เมืองขยายตัวจนบรรจบกันเป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างการปกครองใน 2 รูปแบบที่แตกต่างกัน อย่างกรณีในพื้นที่ศึกษาที่พื้นที่รอยต่อของเมืองนั้นอยู่ระหว่างเขตการปกครองของกรุงเทพฯ กับเขตการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการ ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนส่วนใหญ่จะเป็นโครงสร้างของเมืองในด้านสังคมและเศรษฐกิจเฉพาะตัวบุคคล เช่นระดับการศึกษาของผู้อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่มีความแตกต่างกันแต่อยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ติดกัน สำหรับโครงสร้างเมืองในด้านกายภาพนั้นมีความแตกต่างกันไม่มากนัก แต่ที่แตกต่างและสำคัญคือด้านการให้บริการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการโดยพื้นที่ที่มีหน่วยงานในด้านการปกครองดีกว่าจะได้รับการบริการที่ดีกว่าด้วยเช่นกัน

6.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยในข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางผังที่เหมาะสมกับโครงสร้างของเมืองในพื้นที่ จากการสภาพโครงสร้างของเมืองบริเวณพื้นที่รอยต่อที่มาบรรจบกัน ที่แสดงให้เห็นความเหมือนหรือใกล้เคียงกันในหลาย ๆ ด้านของพื้นที่ระหว่างเขตรอยต่อในฝั่งกรุงเทพฯ ฯ หรือเขตรอยต่อในฝั่งสมุทรปราการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความหนาแน่นของประชากร โครงสร้างของประชากร ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร ที่แสดงถึงระดับความเป็นเมืองที่ไม่ได้แตกต่างกันถึงแม้ว่าลักษณะทางบุคคลที่อยู่อาศัยในพื้นที่จะแตกต่างกันก็ตาม จึงนำเสนอ ข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ด้านลักษณะของผัง หน่วยงานที่รับผิดชอบ มาตรการในการบังคับใช้ผังเมือง โดยสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของผัง

จากผังเมืองรวมที่บังคับใช้อยู่ระหว่างพื้นที่กรุงเทพ ฯ และสมุทรปราการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันอย่างชัดเจนของผังเมืองทั้งสองฉบับที่เห็นได้ชัดในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างผังเมืองทั้งสอง คือ ระดับความหนาแน่นที่แตกต่างกัน โดยที่สังเกตได้จากผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนของผังเมืองรวมสมุทรปราการให้ความหนาแน่นที่มากกว่าผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาข้างต้นที่พบว่า สภาพโครงสร้างเมืองในพื้นที่รอยต่อมีความหนาแน่นของประชากร โครงสร้างของประชากร ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารที่ใกล้เคียงกัน ประกอบผังเมืองที่แตกต่างกันอาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาของเมืองในพื้นที่ผังเมืองให้ค่าความหนาแน่นที่มากกว่าขึ้น อาทิเช่น จากบริเวณรอยต่อหากผังหนึ่งเป็นพื้นที่สีเหลืองซึ่งหมายถึงที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย กับพื้นที่ที่ติดกันแต่เป็นพื้นที่ สีแดงซึ่งหมายถึงที่ดินประเภทพาณิชยกรรม นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า ในพื้นที่รอยต่อบริเวณเขตสมุทรปราการมีสาเหตุการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมาจากปัจจัยทางด้านราคาที่ดิน จากสิ่งเหล่านี้อาจยังส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองมากยิ่งขึ้น ประกอบกับหน่วยงานในการดูแลด้านการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานอย่างเทศบาลในพื้นที่ที่จากการศึกษาพบว่า มีความพึงพอใจน้อยกว่าพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร เมื่อเกิดการพัฒนาค่าขึ้นจะยิ่งส่งผลต่อการให้บริการที่มากขึ้นและนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา จึงมีข้อเสนอแนะ สำหรับลักษณะของผัง ไว้ดังต่อไปนี้

(1) ผังเมืองในพื้นที่รอยต่อควรมีความสอดคล้องกันในด้านข้อกำหนดต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

(2) ผังเมืองในพื้นที่รอยต่อควรพิจารณาถึงเรื่องความแตกต่างของผังระหว่างพื้นที่ทั้งสองเขตอย่างระมัดระวัง

(3) ช่วงเวลาในการบังคับใช้ผังเมืองควรอยู่ช่วงในระยะเวลาเดียวกัน หากผังใดหมดอายุไปแล้วมีการบังคับใช้ผังใหม่ขึ้นอาจก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องของผังในพื้นที่ได้

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

เรื่องของหน่วยงานที่รับผิดชอบถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการวางผังเมืองในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมือง เนื่องจาก การที่พื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ต่างกัน ระดับความรับผิดชอบที่ต่างกัน รวมถึงในส่วนของมาตรฐานการดำเนินการที่ต่างกัน สิ่งเหล่านี้ยังจะก่อให้เกิดปัญหาของการวางผังเพื่อความสอดคล้องในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองอย่างยิ่ง

นอกจากนี้จากนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ที่มีการพยายามผลักดันให้การวางผังเมืองขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่เป็นผู้ดูแล ซึ่งจะทำให้หน่วยงานในการรับผิดชอบมีจำนวนมากขึ้น และหากขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในบริเวณพื้นที่ที่เป็นรอยต่อของเมืองแล้ว อาจทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงในพื้นที่ได้ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1) จำเป็นต้องดำเนินการวางผังโดยที่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมือง ในทุก ๆ ส่วน

(2) หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ในทุกส่วนความรับผิดชอบควรร่วมกันสร้างกรอบในการวางผังเมืองรวมกัน อาจเป็นการวางแผนแนวนโยบายในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองขึ้น

(3) หน่วยงานส่วนกลางอย่างกรมโยธาธิการและผังเมืองควรมีบทบาทในการจัดการกระบวนการวางผังเมืองในพื้นที่รอยต่อของเมือง

3) มาตรการในการบังคับใช้ผังเมือง

จากผังเมืองรวมที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันระหว่างพื้นที่กรุงเทพ ฯ และสมุทรปราการ ซึ่งมาตรการทางผังเมืองของผังเมืองทั้งสองนั้นแตกต่างกันลักษณะความแตกต่างดังกล่าวที่ในเขตผังเมืองรวมกรุงเทพ ฯ มีการควบคุมที่เข้มข้นกว่าในเขตสมุทรปราการ สิ่งเหล่านี้อาจจะยิ่งส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองสู่จังหวัดสมุทรปราการอย่างรวดเร็ว จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1) มาตรการในการบังคับใช้ผังเมืองในพื้นที่รอยต่อควรมีมาตรฐานเดียวกัน หรือไม่ควรแตกต่างกันมากนัก

(2) การตรวจสอบการบังคับใช้มาตรการควรทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

(3) อาจมีกำหนดมาตรการในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองขึ้นเป็นพิเศษเนื่องจากมีลักษณะที่เป็นพื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากข้อจำกัดหลายประการทำให้การศึกษารังนี้ไม่เป็นไปตามที่ผู้ศึกษาตั้งใจไว้เท่าที่ควร หากมีการศึกษาต่อในอนาคตจึงมีข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเพิ่มเติมในด้านพื้นที่ โดยเฉพาะสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาได้เพียงสัดส่วนการใช้ประโยชน์ของอาคารเท่านั้น จึงไม่สามารถอธิบายให้เห็นสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างครบถ้วน

2) การศึกษาวิจัยในด้านโครงสร้างโครงเมืองในพื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองนี้หากมีการศึกษาลักษณะโครงสร้างในอดีตก่อนที่เมืองจะขยายตัวมาจนบรรจบกันเพื่อสังเกตลักษณะการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา จะทำให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์นี้ได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3) การศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคตมากที่สุด ควรศึกษาและประยุกต์เพื่อให้เกิดกระบวนการวางแผนที่สอดคล้องกับพื้นที่ดังกล่าวรวมถึงในด้านของการประสานกันระหว่างหน่วยงานในการรับผิดชอบการวางแผนผังเมืองในพื้นที่ดังกล่าวด้วย